

ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНУ СВІДОМІСТЬ

Вінницький національний технічний університет

Анотація.

У даній статті розглянуто взаємозв'язок між політичними цінностями та політичною свідомістю. Автор намагається звернути увагу на те, що зміна сприйняття оточуючого світу залежить від зміни політичних ідеалів-орієнтирів, що тягне за собою зміну політичних цінностей.

Ключові слова: політична свідомість, політичні цінності.

Abstract.

This article examines the relationship between political values and political consciousness. The author tries to point out that the change in perception of the surrounding world depends on the change of political ideals, targets, leading to a change in political values.

Key words: political consciousness, political values.

Політика, політичні відносини є складовою частиною суспільного буття. Відповідно і політична свідомість виступає як відображення в духовному житті людей, в першу чергу, їх політичного буття — всієї різноманітності політичного життя, політичних відносин, політичних процесів і явищ. Водночас політична свідомість є атрибутом політичної дії, її необхідним складником. «Політична свідомість — опосередковане відображення політичного життя суспільства, суттю якого є проблеми влади, формування, розвиток і задоволення інтересів та потреб політичних суб'єктів; сукупність поглядів, оцінок, установок, які відображаючи-політико-владні відносини, набувають відносної самостійності» - таке визначення надає політологічний енциклопедичний словник[1,с.267].

Політика — виступає як доцільна діяльність, вона передбачає наявність у діючого суб'єкта відповідних уявлень та знань про політичну дійсність, усвідомлення своїх спрямувань, формулювання мети, вибір засобів та методів її досягнення.

З іншого боку, поняття політичної свідомості вказує на те, що вона як один із компонентів входить у духовну сферу суспільства поряд з такими формами суспільної свідомості, як правова, етична, естетична, релігійна. Саме завдяки своїй регулятивно-управлінській функції політична свідомість впливає на формування і напрям розвитку елементів духовної сфери суспільства

Однак політична свідомість не є пасивним відображенням політичного буття. По-перше, вона здатна бути попереду практики, прогнозувати політичне життя суспільства, а через нього — впливати на його економічні, духовні, культурні взаємини. По-друге, політична свідомість визначає напрям політичної діяльності соціальних груп, політичних партій і громадських організацій, політичних лідерів та особистостей. Тому практика управління суспільними процесами має враховувати стан політичної свідомості в усіх її проявах, домагатися консенсусу в політичних позиціях, сприяти формуванню такої політичної свідомості, яка б відповідала потребам суспільного прогресу.

Політична свідомість — явище суперечливе, бо, відображаючи політичне буття, може випереджати його, відставати від нього, бути адекватною йому. Нині саме політична свідомість стимулює кардинальні зміни суспільних відносин в Україні. Глибокий аналіз суперечностей політичної свідомості дає змогу виявити серйозні вади суспільного організму. Отже, в управлінні суспільством важливо проводити не лише економічний і статистичний аналізи суспільного буття, а й досліджувати стан політичної свідомості.

Витоки і матеріальна основа політичної свідомості криються у сфері політичних відносин. А останні є не що інше, як об'єктивні людські контакти й відносини, котрі виникають водночас із проблемою використання політичної, державної влади в суспільстві. Відповідно це питання посідає головне місце у змістовному й функціональному розумінні політичної свідомості. Без його

з'ясування не може бути й мови про свідому участь у політиці. Не менш важливе місце в *політичній свідомості належить проблемі політичних інтересів людей*, які виступають як спонукальні мотиви політичної дії. Разом з тим, політична свідомість відображає значно ширше коло соціальних явищ. Це зумовлено самою природою політики. Оскільки сфера політичних інтересів та відносин торкається всіх сфер суспільного життя, то й політична свідомість так або інакше включає в себе все відображене соціальне буття. Але головне полягає в тому, що сфера політичних відносин включає перш за все ті відносини, які виникають у процесі управління суспільством: відносини між партіями, ставлення партій до соціальних груп, лідера — до відповідних громадсько-політичних рухів, і стосунки всередині політичних партій, між закладами й організаціями, які виражають і захищають інтереси окремих соціальних груп і громадян. Сюди належить також взаємодія різних компонентів політичних систем окремих країн. Отже, політична свідомість відображає виробничо-економічні та інші суспільні відносини індивідів, соціальних груп, націй, суспільства в їхньому ставленні до державної влади. За своїм змістом вона охоплює всі уявлення людей, котрі опосередковують об'єктивні зв'язки як з інститутами влади, так і між собою з приводу участі в управлінні справами держави і суспільства.

У змісті політичних цінностей – відбиваються політичні ідеали, бажання та інтереси соціальних суб'єктів, тому, як підкреслюється в методології М. Вебера, система цінностей слугує «ідеальними конструктами», за допомогою яких здійснюється пізнання світу політики. Політичні цінності сприяють формуванню стандартів оцінки (стандартизації) кожної політичної дії, вчинку та їх наслідків; вони здатні певним чином орієнтувати будь-яких учасників політичного процесу (партію, політичний рух, клас, політичну групу, особу) по відношенню до всіх інших суб'єктів політики.

У сучасній політиці все більшого значення набувають загальнолюдські цінності й інтереси. Реалізація інтересів відбувається вкрай суперечливо і досить непослідовно в політичному процесі. Деякі вчені пояснюють це тим, що є велика розрізненість кінцевих цілей та інтересів членів політичних партій, які суто формально підтримують загальнолюдські цінності та ідеали. Не останню роль відіграє загострення суперництва за владу політичними лідерами та політичними елітами, які теж себе пропагують як представників інтересів народу.

Можна сказати, що політичні цінності формуються в процесі діяльності політичних партій та політичних діячів і лідерів, які їх представляють як інтереси їхнього електорату або цієї нації, або народу. Політичні цінності представляються ними як система уявлень та вірувань населення щодо найкращої правлячої верхівки, політичного режиму, покращання економічних показників, здатність влади виконувати ефективно свої функції, реалізація соціальних програм та набір оновлених політичних ідеалів.

Можна зауважити, що політична свідомість та політичні цінності пов'язані між собою тим, що зміна політичних ідеалів, політичної свідомості чинить значний вплив на зміну і політичних цінностей. За часів Радянського Союзу загальними цінностями були такі, як віра у комуністичне майбутнє, де всі будуть отримувати соціальні блага по необхідності; колективізм виступав не тільки як спосіб виробництва, але й приватного життя; велась активна діяльність проти релігії, як зайвого для сприйняття світу. Сьогодні суттєво змінилися суспільні ідеали, набули необхідності поняття власної держави, ніхто не може вказати особі до якої релігії він має звертатися. Людина відчуває свободу, але це не означає всюдозволеності.

Політичні цінності змінюються разом із змінами у сприйнятті дійсності, політичні реалії висувають нові цінності, змінюються точки зору на речі які раніше сприймалися як недоречні. Ми починаємо усвідомлювати дійсність з іншої позиції та становищі у суспільстві.

Таким чином можна стверджувати, що політична свідомість відображає ті політичні ідеали, які сприймаються особою через призму усвідомлення нового ідеального майбутнього. Усвідомлюючи дійсність, особа намагається знайти нові ідеали-орієнтири, усвідомивши які, вона змінює свої політичні цінності. Тобто цей процес є двобічним: політичні цінності впливають на політичну свідомість і навпаки – політична свідомість впливає на політичні цінності. Не останню роль у цьому процесі відіграють політичні партії, лідери та засоби масової інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Політологічний енциклопедичний словник: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів./ Ю.С.Шемшученко, В.Д.Бабкіна відповідальні редактори. – К.: Генеза, 1997. – 400 с

2. Політологія: підручник / Ю.М.Розенфельд, Л.М.Герасіна, Н.П.Осіпова, М.І.Панов, О.М.Сахань, О.В.Ставицька - Харків, Право, 2001. - с.
3. Подольская Е.А. Ценностные ориентации и проблемы активности личности. - Харьков: Изд-во ХГУ, 1991. - С.113.

Похило Ірина Даниїловна - кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький технічний університет, м.Вінниця.

Pokhylo Iryna - candidate of political sciences, associate professor of social and political sciences, Vinnytsia Technical University, Vinnitsa.